

## AKI ELDOBTA AZ ECSETET, ÉS TOLLAT RAGADOTT...<sup>1</sup>

Gulyás József (1937–2014)

Tisztelt Gyászoló Közönség!

Ha tanulhatunk valamit a „régiek”, volt és múlt korszakok alakította emberi életek és habitusok nyomán, az az emberélet rítusainak és fordulatainak tisztellete, szertartásainak betartása.

De mi egy újabbnak (de nem biztos, hogy bölcsebbnek) nevezhető világértés letéteményesei („gyermekei”), csak utólagosan értjük meg ezeket az idősebbekből áradó tapasztalatokat és üzeneteket. Ezekről az idejében fel nem ismert tudásokról, elmulasztott dialógusokról szeretnék most beszélni Gulyás József vajdasági magyar költőre emlékezve.

Vagy fél évtizeddel ezelőtt, talán 2010-ben, egy irodalmi rendezvényen mondta nekem először Gulyás József, hogy szeretné, ha kiadnánk összes vagy összegyűjtött verseit, annak a költői opusnak a ciklusokba és kötetekbe rendezett anyagát, amelynek létrehozására „háromnegyed életét” szentelte – miként azt utolsó, hosszú évek alatt egyetlen interjújában nyilatkozta nemrég.

Jellemző az is, hogy hol jelent meg ez az utolsó interjú. Nem emlékszünk és nincs nyoma ugyanis annak, hogy hol és mikor nyilatkozott utoljára a médiában, vagy egyáltalán nyilatkozott-e valaha. Morózus és magányos költő volt. Ilyen meghatározások hangzanak el most róla. Talán ki kellene egészíteni a mondatot. Magányos nagyság volt. Sőt, az sem biztos, hogy magányos volt, és semmiképp sem morózus. Csak öntudatos ember, azonfelül költő, akinek volt tartása a világ olcsó megnyilatkozásai ellenében. Ezért maradt távol és hallgatott, amikor mások siettek és túlbeszélték egymást.

Az interjú a *Jó Pajtás*ban jelent meg ez év májusában, egy hatodik osztályos tanuló készítette, amelyben arról kérdezte a költőt, hogy gyerekkorában költőnek készült-e. Ekkor mondta, hogy noha kezdetben festő szeretett volna lenni, 1954-ben „eldobta az ecsetet, és tollat ragadott”. Az *Összegyűjtött versek*be emelt első verse is 1954-re datálódik, s talán nem tévedek, s első naplófeljegyzései is ezekből az időkből származnak a *Ludas Könyvében*.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Elhangzott 2014. november 14-én Szabadkán, a Gulyás József halála alkalmából a szabadkai Íróközösség által a Városházán rendezett gyászülésen.

<sup>2</sup> Gulyás József utolsó publikációja a *Ludas Könyvének* első részéből közölt részlet volt, amely a *Létünk* 2014/2-es számában látott napvilágot (87–105).

---

Az interjú lezárásaként – megelőzve a megilletődött gyermeket – a költő köszönte meg az iránta, az életműve irányában mutatott tiszteletet. Volt/van mit tőle tanulnunk. Nagyvonalúságot mindenekelőtt.

Most már nagyon restellem, hogy 2010-ben, azon az irodalmi rendezvényen azt válaszoltam a költőnek, hogy ne rendezgesse, hanem írja tovább az életművét. A fiatalabbak életet nem ismerő, örökösen előre, a világ dolgait elvenni szándékozó, nem hozzáadni igyekvő hangja volt ez tőlem. Nem vettem észre, hogy egy költő a pályája végére érkezett, és betartja az élet rituális játékait. Lezárja az életművét.

Két évvel ezelőtt volt, amikor ráébredve a mulasztás nagyságára, mégis elmentem/elmentünk az összegyűjtött versek négy kéziratkötetéért – most már nyilvánvaló, hogy megbocsáthatatlanul későn. Egy nagy volumenű élet nagyszerű költői teljesítménye tárult elém/elénk – mindazok elé, akik ezt a vajdasági irodalmi ügyé nemesedett kezdeményezést támogatni igyekeztek és igyekeztek. Majdnem sikerült. Még csak egy kis idő kellett volna, egy kis haladék a nagybetűs Sorstól, s Gulyás József kézbe vehette volna az Életjel Kiadó gondozásában megjelenő *Összegyűjtött versek* első kötetét, amelyre a költői létezés jelentő háromnegyed életének meghatározott idejét szentelte.

Következetesen és folyamatosan készült. Átdolgozta és véglegesítette a *Ludas Könyve* két kötetét. Átadta az *Elbeszélések és más írások* tízívnyi kéziratát. Átküldte (pedig ilyesmit talán sohasem tett) e-mailben a *Zsengéket*. Utolsó telefonbeszélgetésünk kórházba vonulása előtt zajlott. Azt mondta, meg fog halni. És arra kért, hogy tartsuk be kívánságait életműve kiadását illetően. Én meg a fejlett orvostudományról példálóztam. Miközben Jóska már mindent tudott. Mindenben igaza volt.

Minden úgy lesz, ígérem, ahogy akarta!

*BENCE Erika*